

УДК 581.9; 582.34 (477); 502.7

ТЕРИТОРІАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАПРОЕКТОВАНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «НИЖНЬОДНІПРОВСЬКИЙ»

Ходосовцев О.Є. – д.б.н., професор,
Бойко М.Ф. – д.б.н., професор, Херсонський ДАУ
Мойсієнко І.І. – к.б.н., доцент, Київський національний
університет імені Тараса Шевченка
Пономарьова О.А. – завідувач відділу, Управління
екології та природних ресурсів в Херсонській області
Мальчикова Д.С. – к.г.н., доцент, Херсонський дер-
жавний університет
Селюніна З.В. – ст.наук.с., Чорноморський біосфер-
ний заповідник

Постановка проблеми. Ландшафти гирл великих рік України вже взяті під охорону: створено заповідник «Дунайські плавні» в гирлі української частини Дунаю, природний національний парк «Дністровські плавні» – в гирлі Дністра. Велика ділянка нижньої течії Дніпра з прилеглими територіями від Каховської ГЕС до Дніпровського лиману є одним з найцінніших запланованих літторальних об'єктів Європи. Тому закономірним і на жаль, дещо запізнілим на черзі є створення національного природного парку «Нижньодніпровський» у нижній течії Дніпра.

Стан вивчення проблеми. Проблеми щодо охорони та збереження Нижньодніпровських плавнів розглядаються вже майже 100 років. Ще в Наказі Народного Комісаріату з Продовольства УРСР від 5.11.1924 № 121 на виконання Декрету ВУЦК від 7.03.1923 «Про організацію Управління рибного господарства УРСР» відмічено: «1. Нижні гирла Днепра с его разветвлениями при слиянии с Днепро-бугским лиманом установлен заповедник до 45 кв. верст.; 2. По р. Днепр имеется второй заповедник около с. Львово – «Львовская яма». У 1954 році Радою Міністрів СРСР затверджено заборонений для рибальства водний простір в дельті р. Дніпро. У 1956 році рішенням Виконкому Херсонської Обласної Ради депутатів трудящих № 737 від 6.09.1956 був створений заповідник (заказник) на Бакайському острові (500 га). Про необхідність створення у межах Нижнього

Дніпра заповідного об'єкта йдеться в низці наукових праць, починаючи з 20-х років [1-5].

Завдання та методика досліджень. Протягом 2008-2010 нами були проведені комплексні дослідження щодо наукового обґрунтування створення національного природного парку «Нижньодніпровський», яке було передано до управління екології та природних ресурсів у Херсонській області для роботи над етапом узгодження основних позицій із землевласниками та землекористувачами.

Результати досліджень. Основою майбутнього національного природного парку «Нижньодніпровський» є дельта третьої за розмірами річки в Європі і другої в Чорноморському басейні, яка відзначається виключним біорізноманіттям і має велике значення для його збереження (рис. 1). Національний природний парк «Нижньодніпровський» планується створити на півдні України в Херсонській області в межах 26 селищних та сільських рад Білозерського, Бериславського, Каховського, Цюрупинського та Голопристанського районів та 4 міських рад. Загальна його площа складає 105700,06 га, яка включає чотири функціональні зони: заповідна (10724,1 га), регульованої рекреації (19531,04 га), стаціонарної рекреації (15292,1 га), господарська (60152,82 га).

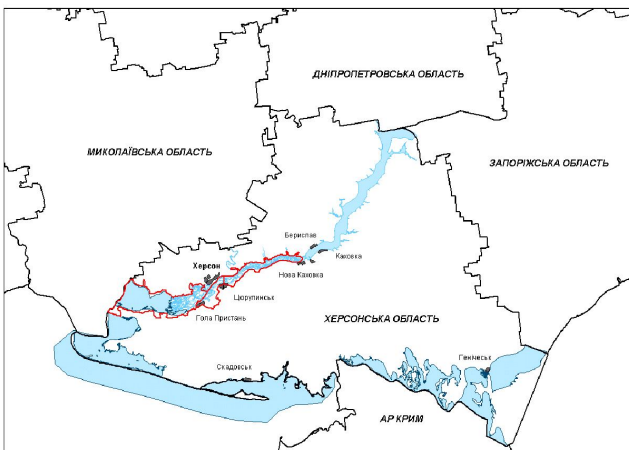

Рисунок 1. Орієнтовні межі запроєктованого національного природного парку «Нижньодніпровський»

Територія національного природного парку «Нижньодніпровський» включає 15 об'єктів природно-заповідного фонду України загальнодержавного та місцевого значення. Тут зосереджено близько 1500 видів судинних рослин, більше 1000 безхребетних водних тварин, 67 видів риб, 9 видів земноводних, 9 видів плазунів, 258 видів птахів, 40 видів ссавців. До різних природоохоронних списків занесено 350 видів біоти, серед яких 62 види рослин та грибів, а 288 видів – тварини. До Червоної книги України занесено 147 видів біоти, серед яких 29 видів рослин та грибів, а 118 видів – тварин. До Зеленої книги України віднесено 21 рослинне угруповання. Територія запроєктованого національного природного парку має значний рекреаційний потенціал загальнодержавного та міжнародного значення і повністю охоплюється Нижньодніпровським регіональним екокоридором, що являє собою нижньодніпровську ділянку меридіонального Дніпровського екокоридору Національної екомережі України.

Запроєктований національний парк витягнувся з північного заходу на південний схід майже на 120 км, від греблі Каховської ГЕС до межі Херсонської та Миколаївської областей (що проходить на лівобережжі поблизу с. Геройське, а на правобережжі – за с. Олександрівкою); ширина об'єкта коливається від 3 до 7 км. Межі нижньодніпровського національного парку простяглися майже на 300 кілометрів.

Парк починається від острова Козацький, де його межа йде берегом і напроти селища Козацьке виходить на правий берег р. Козак. Далі межа йде по краю урвистого правого берега, нижче села Відрадокам'янка, включаючи водні екосистеми Відрадокам'янської балки до залізничного мосту та степові схили. Межа продовжується нижче села Миколаївка і йде до села Бургунка, включаючи затоплену частину Бургунської балки. Далі межа йде по правому берегу р. Козак, включаючи степові схили з вапняковими відслоненнями нижче сіл Ольгівка та Львово. Біля с. Тягінка межа круто йде на північ, охоплюючи водні екосистеми пониззя Тягінської балки до автомобільної дороги. Далі межа продовжується нижче сіл Іванівка, Новотягінка, Токарівка та Понятівка, включаючи плавневі екосистеми Інгулецького лиману та вузьку прибережну смугу до автомобільного мосту. За пляжем «Молодіж-

ний» межа переходить на лівий берег р. Дніпро і йде далі, включаючи дачні масиви, оминаючи лівобережжям м. Херсон. На лівобережжі острова Великий Потьомкінський межа переходить на правий берег (острів Карантинний), включає водні екосистеми Стеблівського лиману і далі йде по лівому берегу р. Кошова, повертає напроти пгт Білозерки на північ, включаючи водні екосистеми озера Білого. Далі межа проходить до с. Дніпровське, далі, включаючи села Велетенське та Кизомис, виходить до берега Дніпро-Бузького лиману. Тут межа йде круто вгору до села Софіївка. Від нього межа співпадає з автомобільною дорогою і йде через с. Широка Балка до с. Станіслав. Від с. Станіслав межа йде на північний захід уздовж лесових відслонень до с. Олександрівка і до межі з Миколаївською областю. По водній межі з Миколаївською областю межа парку переходить на лівий берег Кінбурнського півострова західніше с. Геройське. Тут парком охоплюються екосистеми солоних озер до Ягорлицької затоки. Межа по берегу доходить до буферної зони Солоноозерної ділянки і далі повертає на північ, проходить західніше солепромислових підприємств і виходить на берег Дніпробузького лиману. Тут вона продовжується вздовж автомобільного шляху Геройське-Рибальче, напроти острова Вербки повертає на південь, включаючи псамофітні екосистеми заказника Шаби, і йде по межі соснового лісу виходячи до дороги напроти острова Янушев, далі межа повертає на південь і межує з буферною зоною Чорноморського біосферного заповідника, продовжуючись від заповідника на схід по межі соснового лісу, піднімається круто вгору, до села Рибальче. Далі йде по автомобільній дорозі, оминає штучний ставок, повертає на південь і йде по межі соснового лісу на схід, включаючи село Забаріно. Біля риборозводних ставків межа знову виходить на дорогу і йде до села Стара Збур'ївка. Від села межа йде по дорозі на м. Гола Пристань, включаючи місто. На сході міста межа парку повертає на південь по дорозі до Великої Кардашинки. Біля Правих Солонців межа пересікає дорогу і оминаючи Ліві Солонці йде до міста Цюрупинськ, оминаючи риборозводні ставки. Далі межа йде по річці Чайка до автомобільної дороги Херсон-Цюрупинськ. По

дорозі межа продовжується до села Саги, оминає його і йде через залізничну станцію Пойма по дорозі до с. Пісчанівка, проходячи через села Козачі Лагері, Кринки до села Дніпряни. Тут межа повертає на острів Британи і правим берегом доходить до острова Козацький.

Висновки та пропозиції. Плавневі ландшафти р. Дніпро відіграють велику роль у господарській діяльності у зв'язку з особливостями географічного положення на межі річкових та морських шляхів, а також через значні природні багатства району. У зв'язку зі значними антропогенними змінами ландшафтів виникла потреба в створенні природоохоронних об'єктів, а саме природного національного парку. Створення національного природного парку забезпечить належну охорону об'єктів, оскільки тільки така категорія у районах інтенсивного господарювання матиме велике значення, як економічне, так і соціальне. Це забезпечить належну охорону об'єктів і одночасно створить умови для масового відпочинку і розумного господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бойко П.М. Просторово-часова структура біогеоценозів Нижньодніпровського екокоридору: Автореферат дис... канд.. біол. наук: 03.00.05 – екологія / Дніпропетровськ, 2007.– 20 с.
2. Дубина Д.В. Функціональне зонування території запроєктованого Нижньодніпровського природного національного парку (Херсонська область) // Український ботанічний журнал. – 1986. – Т. 43, № 3.–С.94-98.
3. Висоцький Г., Лавренко Є., Махов Г., Рудницький С. Проєктований державний пісковий заповідник Дніпровського Низу Херсонської округи // Охорона пам'яток природи в Україні. – Херсон., 1928. – 36. 2. – С. 1-9.
4. Каминский В.И. Об установлении заповедных зон на Днепре и Днепровом лимане и о нарастании дельты // Бюлл. Всеукр. Черноморо-Азовс. науч.-пром. опыт. станции. – 1923. - №12. – С. 24-30 Перспективная сеть заповедных объектов Украины / Под. общ. ред. Ю.Р.Шеляг-Сосонка. – К.: Наук думка, 1987. – 292 с.